

Dr RADOJICA LAZIĆ, vanredni profesor
Fakultet za diplomatiju i bezbednost
Beograd, Republika Srbija
lazicr@orion.rs

UDK 323.285(497.1)"197/198"

Dr MIRKO KULIĆ, redovni profesor
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
Novi Sad, Republika Srbija
mirkokulic@hotmail.com

originalan naučni rad / original scientific paper
primljeno / received: 29. 3. 2022.
prihvaćeno / accepted: 25. 5. 2022.

<https://doi.org/10.29362/ist20veka.2022.2.laz.513-528>

DELOVANJE TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA OSAMDESETIH GODINA 20. VEKA U JUGOSLAVIJI – SA POSEBNIM OSVRTOM NA „KARLOSOVU“ ORGANIZACIJU

APSTRAKT: Spoljna politika SFRJ, kao jednog od protagonista i osnivača Pokreta nesvrstanih, čije su članice bile mnoge države sa afričkog, azijskog i latinoameričkog kontinenta, u osnovi je bila orijentisana prema tim delovima sveta. U tom smeru se odvijala politička, ekonomska, vojna, naučna i kulturna saradnja socijalističke Jugoslavije. Sprovodeći politiku Trećeg sveta, državno rukovodstvo, na čelu sa Josipom Brozom Titom, svesrdno je podržavalo oslobodilačke organizacije i pokrete. Zbog takve političke orijentacije i otvorenosti bilo je pokušaja da određene terorističke organizacije stvore svoje uporište na njenoj teritoriji. U ovom radu istraživano je delovanje organizacija i grupa koje su osamdesetih godina 20. veka u izvršavanju određenih terorističkih akata pokušavale da dobiju podršku i stvore svoje baze na jugoslovenskoj teritoriji. Okosnicu rada čine originalni dokumenti i arhivska građa, kao i stručna literatura koja obrađuje ovu temu.

KLJUČNE REČI: međunarodni terorizam, službe bezbednosti, Pokret nesvrstanih, Jugoslavija, „Karlosova“ organizacija

Uvod

Politička orijentacija SFRJ imala je za posledicu da je veliki broj državljana afričkih i azijskih zemalja, kao i članova oslobodilačkih organizacija i pokreta, po različitim osnovama, boravio na njenoj teritoriji. U najvećem broju

bili su to studenti i pripadnici vojnih i bezbednosnih struktura koji su se školovali ili obučavali u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani, Skoplju i drugim gradovima. Značajnu skupinu činila su i lica koja su se kraće ili duže vreme zadržavala tranzitirajući preko teritorije Jugoslavije.¹ Najbrojniji su bili državljani Iraka, Libije, Alžira, Sirije, Egipta, Angole, Zimbabvea, Etiopije, Jordana. Pored njih, u velikom broju bili su prisutni pripadnici različitih frakcija Palestinske oslobodilačke organizacije (PLO) i drugih pokreta.²

Istraživanje pozadine tadašnjih oblika međunarodnog terorizma potvrdilo je da ovaj fenomen odlikuju zaoštreni nacionalni, verski, klasni i socijalni sukobi. Oni su bili uslovljeni pojačanim nadmetanjem suprotstavljenih blokova, koji su svako krizno žarište u svetu koristili za konfrontaciju. U tom sučeljavanju korišćeni su različiti metodi specijalnog rata, uključujući i terorističke aktivnosti. Blokovski rivalitet, između ostalog, bio je usmeren i na nesvrstane zemlje i zemlje u razvoju, kao i na oslobodilačke pokrete, koji su imali značajnu političku ulogu u različitim regionima sveta. U tom periodu najznačajnija karakteristika međunarodnog terorizma, koja je postajala sve dominantnija, ogledala se u aktivnostima specijalizovanih službi bezbednosti iza kojih su stajali prikriveni interesi velikih sila. Na taj način najmoćnije države oba vojno-politička saveza „koristile su terorizam kao sredstvo za ostvarivanje strateških interesa u nekim državama ili delovima sveta“.³

Pojedine zemlje čiji su interesi bili neposredno ugroženi međunarodnim terorizmom u suprotstavljanju ovoj pojavi primenjivale su iste ili slične metode, neretko koristeći usluge terorističkih organizacija. Porast i eskalaciju terorizma obeležavali su sve učestaliji atentati na šefove država i vlada. Ubijen je egipatski predsednik Anvar el Sadat tokom vojne parade u Kairu, 6. oktobra 1981. Atentatori, koji su bili kamuflirani učesnici parade, iskočili su iz vojnog kamiona u svečanoj povorci i otvorili vatru na ložu u kojoj je sa ostalim visokim državnim zvanicama bio i egipatski predsednik. Indijska premijerka Indira Gandhi ubijena je u atentatu 31. oktobra 1984. u Nju Delhiju. Pokušana su ubistva britanskog premijera Margaret Tačer, argentinskog predsednika Raula Alfonsina i drugih političkih ličnosti. Zbog snažnog prisustva interesa nekih država i njihove ideološko-političke obojenosti, koja određuje mete napada, terorizam se različito tretirao, „te stoga u međunarodnoj zajednici u ovom periodu nije postignuta saglasnost ni za njegovo definisanje ni za efikasno suprotstavljanje“.⁴

¹ Najveći broj tih lica, kojih je prema zvaničnim podacima bilo nešto manje od 15.000, boravio je u Srbiji i Beogradu.

² Prema zvaničnim podacima, u tom periodu u SFRJ je boravilo oko 1.200 Palestinaca.

³ Arhiv Jugoslavije (AJ), fond 803, Predsedništvo SFRJ, fascikla 1792, Informacija o novim pojavnim oblicima međunarodnog terorizma, SSUP, 2–3; AJ, 803-1796, Međunarodni terorizam, SSUP, april 1986.

⁴ Dragan Simeunović, *Terorizam – opšti deo* (Beograd: Pravni fakultet, 2009), 51–65; AJ, 803-1796, Međunarodni terorizam, SSUP, april 1986, 50–62.

Odnos najmoćnijih država prema terorizmu

Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina 20. veka došlo je do značajnih promena u odnosu prema terorizmu. Zemlje članice NATO, naročito SAD, usaglasile su pristup terorizmu, odnosno svoje stavove koji su evoluirali od generalne osude svih akata nasilja i oružane borbe, do pravljenja razlike između terorista i „boraca za demokratiju“.⁵ Većina država tadašnjeg Zapada bila je na stanovištu da sovjetski KGB i druge službe zemalja Varšavskog ugovora imaju centralnu ulogu u koordinaciji i usmeravanju levičarskog terorizma. Postojalo je, pored toga, shvatanje „da oslobodilački pokreti (Sandinistički, Farabundomarti, Swapo, frakcije Palestinskog pokreta i drugi) deluju pod uticajem Sovjetskog Saveza“.⁶

Polazeći od svojih interesa SSSR i druge članice Varšavskog ugovora, bez obzira na oficijalne osude, davale su podršku tzv. levičarskom terorizmu. To ukazuje na neprincipijelno ponašanje i korišćenje dvostrukih standarda u tretiranju ovog fenomena. Takav odnos otežavao je postizanje i sprovođenje jedinstvene akcije po tom pitanju na međunarodnom nivou. U tom periodu bilo je više pokušaja da se u okviru Ujedinjenih nacija države jasnije odrede prema terorizmu. Različiti politički, strateški i vojni interesi sučeljenih strana (Atlantskog saveza i Varšavskog ugovora) dezavuisali su takve inicijative.

U istom periodu, u okviru blokovskih saveza došlo je do pojačane saradnje specijalizovanih organa i službi na suzbijanju aktivnosti terorističkih grupa, uz različite ideološko-političke pristupe. SAD i druge zapadne zemlje, koje su bile najviše ugrožene tadašnjim terorizmom, borbu protiv ove pojave podigle su na nivo „državne strategije“, istovremeno sa borbom za ljudska prava.

U skladu sa takvom orijentacijom donele su normative akte kojima se proširuju ovlašćenja u sektoru bezbednosti, formiraju se novi organi, intenzivira međusobna saradnja službi bezbednosti. Sve to imalo je za cilj da njihove aktivnosti postanu globalne na ovom planu. U istom periodu SAD su sve više pribegavale ekonomsko-političkim pritiscima preteći ekonomskim sankcijama onim zemljama koje, po njihovoj proceni i kriterijumima, podržavaju međunarodni terorizam i oslobodilačke pokrete koji su antiamerički orijentisani. Istovremeno, bilo je sve više pokušaja propagandnih kampanja protiv određenih zemalja i pokreta, sa ciljem da se međunarodnoj javnosti prikažu kao uporišta i centri međunarodnog terorizma. U tu aktivnost direktno su bile uključene obaveštajne službe pojedinih država.⁷

Karakteristično je da su terorističke akcije izvođene na posebno obezbeđenim objektima i institucijama, što ukazuje da su organizatori i izvršioci prethodno raspolagali detaljnim podacima o merama obezbeđenja, tako da su upotrebljena sredstva, u najvećem broju slučajeva, bila efikasna. Uspeh ovog metoda proizašao je iz faktora iznenađenja.

⁵ Pod tim su podrazumevali sve antisovjetske, odnosno antikomunističke pokrete, organizacije i grupe, kojima su pružali podršku.

⁶ AJ, 803-1796, Međunarodni terorizam, SSUP, april 1986, 41–42.

⁷ AJ, 803-1792, Informacija o novim pojavnim oblicima međunarodnog terorizma, SSUP, 9.

Ispoljavanju novih oblika međunarodnog terorizma u tom periodu, pored objektivnih okolnosti koje su proizlazile iz ekonomskih i političkih suprotnosti u pojedinim državama, doprinosila je i subjektivna procena organizatora terorizma da se postojeće stanje, po njihovom mišljenju neodrživo, može promeniti samo nasiljem kao najbržim, najcelishodnijim i, u datim okolnostima, jedino mogućim metodom. Uporedo sa tim, „oružana alternativa“ je potisnula u drugi plan ostale načine borbe. Značajnu ulogu u podstrekivanju i razvijanju raznih oblika nasilja imale su suprotstavljene zemlje u regionu, koje su pružale podršku opozicionim snagama pojedinih režima.

Orijentacija na oružano nasilje, kao sredstvo za postizanje i ostvarenje revolucionarnih promena, predstavljala je sve prisutniju tendenciju u delovanju frakcija palestinskog pokreta, kurdskih i eritrejskih organizacija i opozicionih snaga unutar arapskih i drugih država Bliskog i Srednjeg istoka. Tendencija je proizilazila iz procena tih snaga da se prisustvu stranog faktora, koji podržava određene režime, u aktuelnoj situaciji može efikasno suprotstaviti samo oružanom borbom, uz oslanjanje na najšire slojeve društva.

Slične stavove imale su i terorističke grupe i organizacije tzv. „ekstremne levice“ na Zapadu, koje su sebe smatrale „petom kolonom trećeg sveta u metropolama svetskog imperijalizma“. One su saradivale, pružajući jedna drugoj usluge u svim domenima terorističkog delovanja. U tu grupu spadala je i „Karlosova“ teroristička organizacija.⁸

Dublja analiza novijih oblika međunarodnog terorizma osamdesetih godina u regionu Bliskog i Srednjeg istoka pokazivala je tendenciju da će ekstremni oblici političkog nasilja i u kasnijem periodu biti još više izraženi, što će imati uticaja i na eskalaciju terorizma izvan ovog regiona. To se posebno odnosilo na porast nasilja ekstremnih islamskih fundamentalističkih organizacija i grupa („Borbeni islam“, „Muslimanska braća“, „Al Dava“ i dr.), kao i izvršenih terorističkih akata jermenskih i kurdskih organizacija i grupa koje su delovale u Iranu, Turskoj i Iraku, a koje su podržavale sukobljene države.

Teroristički akti izvršeni na teritoriji Jugoslavije

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija od samog nastanka predstavljala je stalnu metu različitih vidova terorizma i drugih oblika nasilja. Neprijateljska emigracija ugrožavala je njene interese u svetu, uključujući ubacivanje terorističkih grupa u zemlju. Najdrastičniji slučaj dogodio se 21. juna 1972. kada je na teritoriju SFRJ (kod Dravograda) iz Austrije ubačena ustaška teroristička grupa od 19 lica sa zadatkom da podigne ustanak (Bugojanska grupa – operacija „Raduša“). Jugoslovenski organi bezbednosti nespremno su reagovali u ovoj situaciji. O tome govori i činjenica da su u sukobu sa 19 dobro obučениh i naoružanih terorista, pripadnika „Hrvatskog revolucionarnog bratstva“, na širem području Bugojna imali ozbiljne gubitke. U višednevnim sukobima sa ubačenim teroristima u kojima

⁸ Osnivač je Ilić Ramirez Sančez, poznatiji po nadimcima „Karlos“ i „Šakal“. Trenutno to lice se nalazi u francuskom zatvoru na izdržavanju tri doživotne zatvorske kazne zbog terorizma.

su učestvovali vojno-policijski organi, kao i pripadnici teritorijalne odbrane BiH, poginulo je 13 lica, dok je jedan broj bio ranjen. Nakon višednevne akcije koja je završena 24. jula 1972. likvidirana je grupa od 15 terorista, a četvorica su uhapšena. Na suđenju pred Vojnim sudom u Sarajevu trojica su osuđena na smrtnu kaznu, dok je Ludvig Pavlović osuđen na kaznu zatvora od 20 godina.⁹ Ova i neke druge pojave uticale su da se država ozbiljnije pozabavi tim problemom, formirajući specijalizovane institucije za suprotstavljanje takvim nasrtajima.¹⁰

Službe bezbednosti SFRJ tek od 1978. godine počele su intenzivnije da prate međunarodni terorizam, prikupljanjem obaveštajnih podataka i dokumentacije o terorističkim organizacijama i njihovim aktivnostima. U tom postupku, koristeći različite operativne pozicije, kroz kontakte sa stranim službama bezbednosti, kroz istrage i druge vidove saradnje preduzimane su preventivne i represivne mere prema pripadnicima terorističkih organizacija. Na taj način prikupljen je koristan fond podataka za preko 30 terorističkih organizacija i grupa, od kojih su mnoge bile povezane sa stranim obaveštajnim službama i delovima pojedinih oslobodilačkih pokreta. Na osnovu tih saznanja jugoslovenske službe bezbednosti bile su usmerene na otkrivanje njihovih delatnosti. Operativnim postupanjem dokumentovani su način organizovanja, ostvarivanje kontakata, obuka, isporuke oružja i drugih sredstava za izvršenje terorističkih akata, uspostavljanje tajnih baza, pružanje utočišta i druge aktivnosti.

U periodu od 1980. do 1984. godine pripadnici terorističkih organizacija, uglavnom sa Bliskog i Srednjeg istoka, izvršili su nekoliko terorističkih akata na jugoslovenskoj teritoriji, pre svega u Beogradu.¹¹

Pripadnici Abu Nidalovog „Fataha – Revolucionarnog saveta“ tokom maja 1980. pokušali su da izvedu atentat, bacivši bombu na automobil šefa Biroa PLO u Beogradu. Uz to, prema podacima SSUP-a, ta organizacija je od 1977. godine organizovala skrivanje i tajni tranzit ljudi, oružja i eksploziva preko teritorije SFRJ. Nakon kontakata visokih zvaničnika SSUP-a sa vođom ove frakcije Abu Nidalom krajem 1981. godine, ta praksa je prekinuta.¹²

⁹ Više o tome: Milo Bošković, *Šesta kolona: nastanak, organizacija i delovanje antijugoslovenske fašističke organizacije* (Zagreb–Beograd: Birotehnika, Dnevnik, 1985), 406; Bojan Dimitrijević, „Istorijski aspekt terorizma u Srbiji“, *Istorija 20. veka*, XXVI, br. 1, (2008), 131–141; Petar Dragišić, „Hrvatska politička emigracija i Jugoslavija početkom osamdesetih godina: pripreme za završni obračun“, *Istorija 20. veka*, XXXVIII, br. 2, (2020), 203–218; Radojica Lazić, *Službe bezbednosti Jugoslavije – od Brionskog plenuma do raspada države* (Beograd: IP „Neven“, 2020), 93–96; AJ, 803-1867, Informacija o diverzantsko-terorističkim aktivnostima protiv SFRJ, sa težištem na poslednjim događajima, SDB SSUP; AJ, 803-1868, Saopštenje Vojnog suda o suđenju u Sarajevu od 15. aprila 1973.

¹⁰ U maju 1978. formirana je Jedinica za specijalna dejstva u okviru Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove. Sedam meseci kasnije, u republikama i autonomnim pokrajinama osnovane su jedinice sa istom namenom.

¹¹ Svi dotadašnji pokušaji terorističkih aktivnosti bili su vezani za neprijateljski nastrojenu emigraciju i njene napade koji su uglavnom bili usmereni na državna predstavništva i pojedince u inostranstvu, a neretko mete su bile i u zemlji.

¹² AJ, 803-1790, Specijalna informacija – ostvareni rezultati i moguća saradnja SDB sa službom bezbednosti PLO.

Grupa terorista uz pomoć Mustafe Mahdija, iračkog državljanina, studenta Mašinskog fakulteta u Beogradu, 10. juna 1980. digla je u vazduh automobil iračkog ambasadora. Mahdi je bio pripadnik terorističke organizacije „Al Dava“. Osuđen je na kaznu zatvora od osam godina. Iste godine podmetnuta je eksplozivna naprava pod vozilo Vojnog izaslanstva Iraka u Beogradu. Tom prilikom pričinjena je materijalna šteta, ali i ovoga puta nije bilo žrtava. Počinioci nisu identifikovani.¹³

Najdrastičniji slučaj dogodio se 9. marta 1983, kada je u terorističkom aktu ubijen turski ambasador u Beogradu Galip Balkar. Atentat su izvela dvojica Jermena (Haroutiony Levonian i Raffi Elbakain), koji su imali libanske pasoše. Oni su 9. marta 1983, u 11,10 časova, na raskrsnici sadašnje Resavske ulice i Bulevara kralja Aleksandra Obrenovića presreli vozilo turskog ambasadora i ispalivši četiri metka u ambasadora i jedan u njegovog vozača izvršili u tom periodu najteži teroristički akt na teritoriji SFRJ. Od zadobijenih povreda ambasador Balkar je preminuo. U hvatanju terorista pomagali su i neposredni prolaznici, od kojih je u Tašmajdanskom parku poginuo Željko Milivojević, student iz Indije.¹⁴

Nekoliko godina kasnije, kako zbog zdravstvenog stanja atentatora Harationijana (bio je potpuno paralizovan), tako i zbog pritiska i apela brojnih jermenskih organizacija, atentatori su prevremeno pušteni iz zatvora.¹⁵ Kasnijom istragom je utvrđeno da je organizator atentata bilo vojno krilo jermenske nacionalističke partije TAŠNAK.¹⁶

Krajem oktobra 1983. uhapšena je osmočlana teroristička grupa čiji je glavni organizator bio Husni Sami, član jermenske terorističke organizacije „Asala“. Imali su u planu izvršenje terorističkog akta u Beogradu, ali nije pouzdano utvrđeno protiv koga je bio usmeren. Njegovim ispitivanjem je utvrđeno da je poznao atentatore na turskog ambasadora.¹⁷ Radikalna jermenska organizacija leve orijentacije „Asala“ (Tajna armija za oslobođenje Jermenije) delovala je kao oslobodilački pokret. Njen osnovni cilj bio je oslobađanje teritorija koje su bile pod okupacijom Turske i stvaranje jermenske države. Na čelu te organizacije sve do 1986. godine bio je Agop Agopian.¹⁸

U tom periodu na prostorima SFRJ boravili su pripadnici različitih terorističkih grupa i organizacija. Islamsko-fundamentalistička organizacija „Al Dava“ praktikovala je terorizam kao metod borbe za ostvarivanje svojih političkih ciljeva. U Jugoslaviji pripadnici „Al Dawe“, mahom studenti, bili su šiiti. Sa

¹³ AJ, 803-1796, Međunarodni terorizam, SSUP, april 1986, 63.

¹⁴ Nenad Ž. Petrović, „Ubistvo turskog ambasadora u Beogradu 1983. godine i jugoslovensko-turski odnosi“, *Istorija 20. veka*, XXXV, br. 2, (2017), 119–133.

¹⁵ *Isto*, 131–132.

¹⁶ AJ, 803-1792, Poverljiva informacija o novijim pojavnim oblicima međunarodnog terorizma, SSUP, 9.

¹⁷ AJ, 803-1790, Zapisnik sa sednice Saveznog saveta za zaštitu ustavnog poretka od 8. 11. 1983, 4–5.

¹⁸ AJ, 803-1796, Međunarodni terorizam, SSUP, april 1986, 71.

pozicija panislamizma i antikomunizma širili su propagandu među vernicima islamske veroispovesti pozivajući ih na rušenje „bezbožničkih“ režima.¹⁹

Pripadnici „Muslimanske braće“ odlikovali su se krajnjim fanatizmom vršeći propagandu da su muslimani u SFRJ obespravljani i građani drugog reda. Pomažući u vršenju obreda u džamijama „uspostavljali su kontakte sa drugim vernicima islamske veroispovesti, otvoreno ih pozivajući na stvaranje muslimanske države“.²⁰ Za ovu organizaciju može se reći da je internacionalnog panislamskog karaktera, što joj daje dodatnu težinu.

Tokom 1983. i 1984. godine postojale su indicije da bi ekstremna ustaška emigracija mogla organizovati i izvršiti terorističke napade na teritoriji SFRJ i u inostranstvu. Osnovna orijentacija neprijateljske emigracije poreklom iz Jugoslavije bila je sadržana u pokušaju da se teroristička aktivnost prenese u zemlju. Jedan od povoljnijih momenata bilo je leto, kada je u Jugoslaviju dolazio veliki broj turista. Pred početak i tokom turističke sezone bilo je više najava i pretnji ekstremne emigracije za izvođenje terorističkih akcija u zemlji i prema diplomatsko-konzularnim i drugim predstavništvima u inostranstvu. U tome su se posebno isticali „Hrvatski državotvorni pokret“ i „Hrvatsko revolucionarno bratstvo“. Služba državne bezbednosti je samo tokom 1984. godine „zaplenila oko 180 kg eksploziva, 40 elektrodetonatora, više pušaka i drugog eksplozivnog materijala“. Pored toga, „zaplenjeno je 850 priručnika i oko 30.000 letaka“, a Služba je „uspela da uništi i neka skladišta eksploziva i oružja van zemlje“.²¹

U više navrata najviši zvaničnici Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove i Službe državne bezbednosti ostvarivali su kontakte sa političkim vođstvom različitih grupa i organizacija, da bi prikupili saznanja i osujetili eventualne pokušaje izvođenja terorističkih akata.²²

Baza „Karlosove“ terorističke organizacije u Beogradu

U istom periodu otkrivene su grupe koje su ilegalno formirale tajne depoe i baze u kojima su držale oružje i drugu opremu za akcije prema trećim zemljama. Takav depo, odnosno „pozadinska baza“, otkriven je u Beogradu 1983. godine, kada je Johanes Vajnrh, najbliži saradnik čuvenog teroriste Ilića Ramireza Sančeza (Karloso), preko posrednika zatražio kontakt, a kasnije po-

¹⁹ Isto, 70.

²⁰ Isto.

²¹ AJ, 803-1791, Izveštaj Dobroslava Čulafića, saveznog sekretara za unutrašnje poslove od 13. 9. 1984.

²² Savezni sekretari za unutrašnje poslove Franjo Herljević i, naročito, Stane Dolanc ostvarivali su kontakte sa različitim frakcijama PLO i političkim vođstvom nekih drugih terorističkih organizacija, a sve u cilju kako bi dobili obaveštenja i osujetili pokušaje terorističkih akata uperenih protiv SFRJ. Tako je na osnovu odluke Saveznog saveta za zaštitu ustavnog poretka Stane Dolanc održavao kontakte sa Abu Nidalom, kao i vođama drugih političkih frakcija PLO i sličnih organizacija u regionu Bliskog istoka. Kontakti su intenzivirani neposredno pred početak Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu 1984, jer je bilo ozbiljnih najava i pretnji neprijateljski nastrojenih organizacija i grupa da spremaju izvršenje terorističkih akata, čime bi direktno bili ugroženi učesnici igara.

nudio saradnju Službi državne bezbednosti. Do tada jugoslovenski i srpski organi bezbednosti nisu imali pouzdanije podatke o delovanju te terorističke grupe na teritoriji Jugoslavije. Ovo je ujedno bilo najozbiljnije i najorganizovanije delovanje neke organizacije na prostoru Jugoslavije.

„Karlosova“ organizacija „u ostvarivanju proklamovanih ciljeva saradivala je sa srodnim ultralevičarskim terorističkim organizacijama, bilo u izvođenju zajedničkih operacija, pribavljanju oružja, municije, eksploziva i druge terorističke opreme. Svoju ulogu smatrali su kao internacionalnu obavezu“. Glavne mete napada bile su im „imovina, objekti i ličnosti sa Zapada, reakcionarni arapski režimi, a naročito izraelski interesi po celom svetu“. Socijalističke zemlje bile su pošteđene.²³

Ostalo je nerazjašnjeno, kao glavno pitanje koje se u bezbednosnim krugovima mnogih država postavljalo u tom vremenu, ko je stajao iza jedne takve moćne terorističke organizacije, koja je po sastavu bila prilično malobrojna, ali koja je zadavala ozbiljne probleme najmoćnijim službama sveta. Odgovor se delimično mogao naslutiti u činjenici da je njen vođa („Karlos“) jedno vreme kao student (krajem šezdesetih godina) boravio u Moskvi. Otuda i pretpostavka da ga je u tom periodu mogla angažovati sovjetska obaveštajna služba. U istrazi sprovedenoj u drugoj polovini 1983. godine nad Johanesom Vajnrihom i u materijalima prikupljenim prilikom njegove obrade malo prostora posvećeno je upravo tom odnosu sa sovjetskim KGB. Očigledno da je ispitanik svesno izbegavao da govori o tome, dok je o saradnji sa drugim službama Varšavskog ugovora izneo neuporedivo više podataka.

To ovom slučaju daje još veću težinu, ako se ima u vidu činjenica da je „Karlosova“ organizacija učestvovala u pripremi i izvršenju mnogih terorističkih akata.²⁴ Pored toga, on i njegovi najbliži saradnici imali su izuzetno razvijenu terorističku mrežu u većini evropskih država i država Bliskog istoka. Otuda ne čudi podatak da su u skoro svim zemljama Varšavskog ugovora imali tajna skrovišta u kojima su, uz blagonaklonost službi bezbednosti tih država, skrivali oružje i pripremali se za izvršenje terorističkih akata. Tadašnja Jugoslavija – kao jedan od lidera Pokreta nesvrstanih i izrazito otvorena zemlja, koja je svesrdno podržavala oslobodilačke pokrete, sa veoma liberalnim graničnim režimom, na raskrsnici puteva između Istoka i Zapada – bila je izuzetno pogodna kao utočište takvim grupama i organizacijama.

Istina, sedam godina ranije Služba državne bezbednosti, početkom septembra 1976, obavila je sa njim razgovor i odbila bilo koji vid saradnje, uz upozorenje da ne može koristiti jugoslovensku teritoriju za svoje aktivnosti.²⁵ Bez obzi-

²³ R. Lazić, *Službe bezbednosti Jugoslavije...*, 299.

²⁴ Prema pouzdanim podacima učestvovala je u pripremi i izvršenju oko 500 terorističkih akcija. U prilog tome govori i činjenica da je nakon hapšenja sredinom avgusta 1994. u Sudanu, „Karlos“ izručen francuskim organima bezbednosti.

²⁵ U specijalnoj analizi SDB SSUP pod naslovom „Rezultati istrage nad pripadnikom 'Karlosove' organizacije Johanesom Vajnrihom i predlog mera za realizaciju ovog slučaja“ od 13. oktobra 1983, navodi se da „Služba državne bezbednosti, odnosno organi unutrašnjih poslova uopšte, nisu uspeali da otkriju prisustvo članova 'Karlosove' organizacije, niti da ostvare zadovoljavaju-

ra na takav stav, poverljiva dokumenta koja su konsultovana u ovom istraživanju ukazuju da je navedena teroristička organizacija duži period koristila teritoriju Jugoslavije za tranzitiranje, povremene boravke svojih članova i prenos oružja i druge opreme.²⁶ Lica koja su teritoriju Jugoslavije koristila kao tranzitnu zemlju ili su određeni period boravila u njoj imala su lažne putne isprave, tako da je bilo teško utvrditi njihov identitet. Oružje je najčešće transportovano u specijalno izrađenim prtljažnicima automobila, sa duplim dnom, tako da tadašnje skromne tehničke mogućnosti na graničnim prelazima nisu omogućavale da se oni otkriju. Tek nakon istrage nad Johannesom Vajnrihom i njegovom saradnicom Nedom Radonić Janković u drugoj polovini 1983. godine prikupljena su značajna saznanja o tajnom delovanju ove organizacije na prostoru SFRJ.²⁷

Tokom 1982. godine „Karlosova“ organizacija je u Beogradu uspostavila svoju „pozadinsku bazu“. Računali su da će jugoslovenski organi bezbednosti u kasnijem periodu prihvatiti ponuđenu saradnju, te bi time rešili svoj problem sa stacioniranjem i pogodnim utočištem. To se nije ostvarilo jer je Savezni savet za zaštitu ustavnog poretka, nakon konsultacija sa Predsedništvom SFRJ, doneo odluku da taj slučaj treba raščistiti do kraja, a Vajnriha, posle

ći uvid u njihovu aktivnost na teritoriji SFRJ“, tako da saznanje o njegovom boravku „nije došlo kao rezultat prethodnog rada službe i ne bi se znalo za njegov dolazak u Beograd da to nije javila služba bezbednosti SR Nemačke“.

²⁶ Pouzdano je utvrđeno da je „Karlosova“ organizacija „u toku 1982. i u prvoj polovini 1983. godine, preko teritorije SFRJ, realizovala 11 isporuka oružja. Od toga šest isporuka je bilo na relaciji Budimpešta–Damask, tri Bukurešt – Beograd – Zapadna Evropa i dve Damask – Beograd – Zapadna Evropa“. Preko jugoslovenske teritorije, osim toga, prokrijumčarene su „četiri bazuke i preko 50 raketa, dva bacača RPG-75, 10 poluautomatskih pušaka, oko 20 pištolja, od kojih jedan sa prigušivačem, sedam odbrambenih ručnih bombi, tri ofanzivne i pet dimnih granata, oko 3.000 komada metaka raznih kalibara, 115 kg TNT i 42 kg plastičnog eksploziva, 96 električnih detonatora i 236 običnih detonatora, jedna rolna eksplozivnog upaljača i četiri toki-voki stanice“. Treba posebno naglasiti da je režim prelaska jugoslovenske granice, sa minimalnom kontrolom, pogodio ovim inkriminisanim radnjama. Stoga nije nimalo čudno što su pripadnici ove organizacije to iskoristili za svoju delatnost.

²⁷ AJ, 803-1790, Rezultati istrage nad pripadnikom „Karlosove“ organizacije Johannesom Vajnrihom i predlog mera za realizaciju ovog slučaja, SDB SSUP, str. pov. br. 366, 13. oktobar 1983. O ovoj temi pisali su i: Srđan Cvetković, „Saradnja SDB-a sa stranim službama sedamdesetih godina 20. veka“, *Istorija 20. veka*, XXVIII, br. 2, (2010), 93–100; Duška Jovanić, „Karlos i ja: Srpska bomba za đavoljeg advokata“, *Ekspres.net*, 12. 4. 2017, <https://www.ekspres.net/kolumne/duska-jovanic-karlos-i-ja-srpska-bomba-za-davoljeg-advokata> (pristupljeno 14. 12. 2021); Vuk Z. Cvijović, „Glavna Karlosova teroristička baza bila u Beogradu“, *Blic*, 20. 2. 2018, <https://www.pressreader.com/serbia/blic/20180220/281530816499247> (pristupljeno 12. 12. 2021) i „Šakal iz Beograda kodiranim porukama izdavao krvava naređenja“, *Blic*, 22. 2. 2018, <https://www.blic.rs/vesti/hronika/ekskluzivno-sakal-iz-beograda-kodiranim-porukama-izdavao-krvava-naredjenja-otkriven/x08vc31> (pristupljeno 12. 12. 2021); Radojica Lazić, „Saradnja službi bezbednosti sa službama drugih država posle Brionskog plenuma do sredine osamdesetih godina prošloga veka“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, LII, br. 3, (2018), 1075–1095; Daniela Richterova, „The Anxious Host: Czechoslovakia and Carlos the Jackal 1978–1986“, *The International History Review*, no. 1, (2018), 108–132; Samuel Thomas, „Yours in Revolution: Retrofitting Carlos the Jackal“, *Culture Unbound*, no. 5, (2013), 451–478; Igor Alborgheti, *Mračni dosijei iz sefa Udbe – od Torcide i BBB-a do ekipe iz vrha HDZ-a* (Zagreb: 24 sata, 2019), 143–179.

opsežne istrage, izručiti sirijskim vlastima.²⁸ Prethodno su od njega, u sprovedenoj istrazi, prikupili dragocene podatke o terorističkim aktivnostima ove grupe, kao i o njihovoj saradnji sa nekim državama i službama bezbednosti. Njegova saradnica Neda Radonić Janković, koja je skoro dva meseca bila u pritvoru, takođe je puštena bez pokretanja sudskog postupka, jer je ocenjeno da bi to sa stanovišta državnih interesa „bilo kontraproduktivno“.²⁹

Istovremeno, najviši državni zvaničnici (savezni sekretar za unutrašnje i savezni sekretar za spoljne poslove) povodom ovog slučaja oštro su upozorili svoje kolege u Siriji skrenuvši im pažnju da podrška međunarodnom terorizmu može proizvesti nesagledive posledice u odnosima između dve prijateljske države. Bez obzira na sva upozorenja, u kasnijem periodu bilo je više pokušaja od istih i nekih drugih lica bliskih ovoj organizaciji da tranzitiraju preko Jugoslavije. Granični organi sprečavali su njihov ulazak u zemlju.

Stavovi državnog rukovodstva o terorizmu

Na sednicama Saveznog saveta za zaštitu ustavnog poretka održanim 5. i 27. juna 1978, savezni sekretar za unutrašnje poslove Franjo Herljević, referišući o neprijateljskom delovanju različitih grupa i pojedinaca protiv interesa države, osvrnuo se i na hapšenje četiri pripadnika terorističke grupe Bader-Majnhof.³⁰ Tokom istrage ustanovljena je povezanost uhapšenih lica sa terorističkim organizacijama u drugim zemljama, kao i sa obaveštajnim službama. Pošto nemačke vlasti nisu bile spremne da učine ustupke vezane za hapšenje i izručenje određenih lica za koja su jugoslovenski organi insistirali, ta grupa je puštena da otputuje „u nepoznatom pravcu“.

Predsedništvu SFRJ, Saveznom izvršnom veću i Saveznom savetu za zaštitu ustavnog poretka predočeni su podaci „da su razne terorističke grupe koristile teritoriju naše zemlje za pripremu terorističkih akcija, za povremeni boravak ili za prelazak preko teritorije pre ili posle izvedenih terorističkih akcija“. Zauzet je stav da se takve aktivnosti moraju energično onemogućiti. Doneta

²⁸ Vajnrh je imao lažnu sirijsku diplomatsku putnu ispravu, što je u znatnoj meri narušilo stabilne političke odnose sa tom državom. Sirija je u vezi sa tim slučajem priznala krivicu i zatražila je diplomatskim putem da joj Johanes Vajnrh bude izručen, što je na kraju i učinjeno.

²⁹ Nedu Radonić Janković je angažovao pariski advokat Žak Veržes kao sekretaricu, a potom je postepeno uvlačio da radi za „Karlovu“ organizaciju. Interesantan je podatak da je ona u periodu od 1974. do 1980. godine bila zaposlena u Informativnom centru SFRJ u Parizu. Posle kraćeg službovanja kod Veržesa, vraća se u Beograd i od 1982. biva zaposlena u „Morava filmu“. Otuda i pretpostavka da se na inicijativu advokata Veržesa vratila u Beograd da za njegove potrebe komunicira sa Vajnrhom. Na taj način uspostavljen je saradnički odnos sa tom organizacijom. Pretpostavlja se da je Neda Radonić Janković svesno stupila u taj odnos, znajući o kakvim aktivnostima se radi (pronalazak konspirativnog stana, prenošenje poverljivih dvosmernih poruka i drugo).

³⁰ Pomenuta grupa uhapšena je u Zagrebu 1978. godine. Pregovaralo se sa vlastima SR Nemačke o njihovom izručenju, odnosno da nemačke vlasti izruče neka lica iz redova ekstremne emigracije koja su se bavila terorizmom prema SFRJ. Više o tome: R. Lazić, *Službe bezbednosti Jugoslavije...*, 158–159; AJ, 803-1783, Zabeleška i Zapisnik sa sednica Saveznog saveta za zaštitu ustavnog poretka, održanih 5. i 27. 6. 1978.

je odluka da se preduzmu neophodne mere, uključujući i diplomatske kontakte, kako bi se sprečilo korišćenje teritorije SFRJ za takve aktivnosti.³¹

Pored toga, 13. jula 1979. razmotrena je informacija Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove o aktivnosti KP Iraka i drugih organizacija arapskih studenata u Jugoslaviji. Jedan broj tih studenata, kako je konstatovano, pod uticajem raznih političkih partija i struja koje postoje u njihovim zemljama bavi se aktivnostima koje nisu u skladu sa jugoslovenskim pravnim propisima. Neke grupe i pojedinci su se međusobno sukobljavali i razračunavali raznovrsnim sredstvima. Sukobljavanje pripadnika suparničkih političkih organizacija ponekad je dobijalo oblik fizičkog obračunavanja i narušavanja javnog reda i mira. Takva razračunavanja zabeležena su u Mariboru, Beogradu, Skoplju i Prištini. Najčešći vinovnici ovih ispada bili su pripadnici KP i BAAS partije Iraka, ali su u njima učestvovali i studenti drugih zemalja. Prema izgređnicima su preduzimate odgovarajuće mere. Pripadnici raznih grupacija u više navrata najavljivali su demonstracije pred pojedinim diplomatsko-konzularnim predstavništvima, pisali protestna pisma i pokušavali da iskoriste javne manifestacije za svoje političko-propagandno delovanje, što je odgovarajućim merama sprečavano.³²

Predsedništvo SFRJ na sednici održanoj 9. jula 1986. usvojilo je zaključak i zatražilo od savezne, republičkih i pokrajinskih službi bezbednosti da formiraju posebne timove stručnih kadrova koji će se baviti pitanjima međunarodnog terorizma, od izučavanja njegovih pojavnih oblika, pa sve do neposrednog angažovanja u suprotstavljanju.³³

Pad južnokorejskog aviona sa 115 putnika i članova posade 29. novembra 1987. u neposrednoj blizini tajlandsko-burmanske granice izazvao je interesovanje vlada brojnih zemalja i izuzetno veliki publicitet međunarodne javnosti zbog optužbi da je to delo obaveštajne službe Narodne Demokratske Republike Koreje. Utvrđeno je da su oba osumnjičena lica, pre obaranja aviona, od 23. do 28. novembra 1987. boravila u Beogradu i bila smeštena u hotelu „Metropol“. Pretpostavljalo se da im je eksploziv doneo službenik Konzulata DNR Koreje u Zagrebu, te da su ga iz Beograda prokrijumčarili u ručnom prtljagu. Posle boravka u Beogradu ta lica su otputovala za Bagdad, a odatle avionom južnokorejske kompanije KAL koji je leteo na liniji Bagdad – Abu Dabi – Bangkok – Seul. Nekoliko sati nakon njihovog izlaska u Abu Dabiju, avion je eksplodirao. Brzom reakcijom organa bezbednosti uhapšeni su u Bahreinu, pri pokušaju ukrcavanja na let za Rim. Prilikom hapšenja jedno lice (stariji muškarac) izvršilo je samoubistvo, dok drugo (20-godišnja devojka) nije u tome uspelo. Kasnijom istragom, nakon izručenja južnokorejskim vlastima, utvrđeno je da su puto-

³¹ Zauzet je stav da se Palestinci, a posebno frakcija Džordža Habaša, upozore da ne mogu koristiti jugoslovensku teritoriju za svoje akcije.

³² AJ, 803-1785, Bezbednosni problemi u vezi sa boravkom stranih studenata u Jugoslaviji, SSUP, 9–10; AJ, 803-1792, Predlog za primenu represivnih mera prema stranim studentima na školovanju u SR BiH, SSUP, str. pov. br. 2/173 od 16. 11. 1984.

³³ AJ, 803-1795, Zapisnik sa sednice Saveznog saveta za zaštitu ustavnog poretka, održane 14. jula 1986.

vali sa lažnim japanskim pasošima i da su bili pripadnici severnokorejske obaveštajne službe.³⁴

Jugoslovensko političko rukovodstvo zauzelo je jasan stav o boravku u Beogradu lica za koja se u istrazi ispostavilo da su podmetnula eksploziv u južnokorejski avion. Tim povodom obavljani su razgovori sa predstavnicima diplomatske misije DNR Koreje u Jugoslaviji i otvoreno im je skrenuta pažnja na nedozvoljene aktivnosti za koje je zloupotrebljena teritorija SFRJ. S druge strane, jugoslovensko rukovodstvo pružalo je punu podršku istrazi koju su sprovodile i SAD.

Zaključak

Državno rukovodstvo, sprovodeći političko opredeljenje SFRJ usmereno prema Trećem svetu, podržavalo je oslobodilačke pokrete. Takvo opredeljenje, gledano sa današnjeg stanovišta, bilo je izuzetno riskantno, jer su pripadnici različitih oslobodilačkih pokreta i organizacija u okviru borbe za ostvarenje svojih ciljeva, između ostalog, praktikovali i terorizam. To se posebno odnosilo na Palestinsku oslobodilačku organizaciju (PLO) i frakcije tog pokreta, koje su zastupale stanovište suprotno politici lidera Jasera Arafata.

Organi unutrašnjih poslova i službe bezbednosti SFRJ imali su obavezu da se angažuju na sprečavanju pokušaja bilo koje vrste terorističkih i drugih subverzivnih aktivnosti. Strana propaganda i obaveštajne službe koristile su otvorenost zemlje i prisustvo građana iz afro-azijskih država na školovanju u SFRJ da Jugoslaviju prikažu kao „poprište terora“ i sedište mnogih terorističkih organizacija iz celog sveta.

Operativna istraživanja i saznanja službi bezbednosti ukazivala su da je eskalacija nasilja i samoubilačkih terorističkih akcija u tom periodu, u većoj meri nego ranije, rezultat organizovanog delovanja specijalizovanih službi suprotstavljenih država, odnosno postojećih pokreta, organizacija i grupa koje su od ovih službi manipulisani. Kao osnovni elementi korišćeni su ideološka opredeljenost, verska i nacionalna osećanja, uz kombinovanje sa ostalim faktorima, kao što su materijalna i druga podrška. U tim akcijama ispoljen je visok stepen organizovanosti, obučenosti i opremljenosti, a sa druge strane, indoktrinacija izvršilaca dosegla je stepen fanatizma. Takav slučaj je bio i sa „Karlosovom“ terorističkom organizacijom.

Nesporna je činjenica da je „Karlosova“ teroristička organizacija imala uporište u socijalističkim zemljama, kao i u nekim arapskim državama Bliskog i Srednjeg istoka. To se može zaključiti i na osnovu sprovedenih akcija, čija su meta bili pre svega interesi zapadnih država i Izraela. Službe bezbednosti istoč-

³⁴ Više o tome: AJ, 803-1800, Informacija o slučaju obaranja južnokorejskog aviona, SSUP i SSIP, 9. 2. 1988; „Tajna služba Severne Koreje: u napad svuda, centar okupljanja bila je bivša Jugoslavija“, *Espresso*, 18. 4. 2017. <https://www.espresso.co.rs/svet/planeta/138175/tajna-sluzba-severne-koreje-iz-beograda-u-napad-svuda-centar-okupljanja-bila-je-bivsa-jugoslavija-foto> (pristupljeno 20. 2. 2022).

noevropskih režima ostvarivale su tajne kontakte sa pripadnicima „Karlosove“ terorističke organizacije, pa su na takav način kontrolisale njihove aktivnosti. Jugoslavija je kao izrazito otvorena država, sa pojednostavljenom procedurom prelaska granice, bila odlična meta i potencijalno utočište za pripadnike takvih organizacija. Pored toga, ako se doda leaderska pozicija u Pokretu nesvrstanih i veliki broj lica iz tih zemalja koja su po različitim osnovama boravili u njoj, onda postaje jasno da su takve skupine zastupale različite ideološke i političke ciljeve sa prostora odakle su dolazile.

Određene grupe, bez obzira na upozorenja kao i preduzete mere, zloupotrebljavale su teritoriju SFRJ, prenoseći oružje i pripremajući se za izvršenje terorističkih akata. Jugoslavija je zbog takve politike više puta bila optuživana od najmoćnijih država da pruža utočište teroristima i da podržava njihove aktivnosti. S druge strane, organima i službama bezbednosti bili su dragoceni podaci koje su pružali lideri tih organizacija i grupa, radi potpunijeg uvida u dešavanja u različitim delovima sveta. Zato ne iznenađuje činjenica da su najviši bezbednosni zvaničnici, uključujući i saveznog sekretara za unutrašnje poslove, održavali redovne sastanke sa Abu Nidalom i drugim licima, kako bi došli do važnih saznanja koja će pomoći da neke pojave predvide i da ih osujete.

Analizom poverljivih dokumenata nastalih tokom osamdesetih godina 20. veka u jugoslovenskom sektoru bezbednosti došlo se do značajnih podataka koji ukazuju na to kako se tadašnja država odnosila prema sopstvenoj bezbednosti. Bez obzira na izuzetno složen sistem bezbednosti, u prezentovanom materijalu može se jasno videti koje su sve poteškoće imale službe, kako bi se na adekvatan način suprotstavile potencijalnim pretnjama kao što je u tadašnjim okolnostima bio međunarodni terorizam.

Bezbednosno-obaveštajni sistem SFRJ u tom periodu činilo je pet saveznih, šest republičkih i dve pokrajinske službe bezbednosti. Sve one imale su zadatak da brinu o bezbednosti države i da najvišim državnim donosiocima odluka pripreme i dostave podatke i procene značajne za zauzimanje određenog stanovišta, a istovremeno da budu u toku i preventivno deluju protiv terorističkih organizacija i drugih vidova neprijateljskog ispoljavanja. Bez obzira na veliki broj stranih lica koja su dolazila ili tranzitirala kroz Jugoslaviju podaci o malom broju realizovanih terorističkih akata ukazuju da je tadašnji bezbednosni sistem dobro funkcionisao.

REFERENCE

- Alborgheti, Igor. *Mračni dosijei iz sefa Udbe – od Torcide i BBB-a do ekipe iz vrha HDZ-a*. Zagreb: 24 sata, 2019.
- Bošković, Milo. *Šesta kolona: nastanak, organizacija i delovanje antijugoslovenske fašističke organizacije*. Zagreb–Beograd: Birotehnika, Dnevnik, 1985.
- Cvetković, Srđan. „Saradnja SDB-a sa stranim službama sedamdesetih godina 20. veka“. *Istorija 20. veka*, XXVIII, br. 2, (2010), 93–100.
- Dimitrijević, Bojan. „Istorijski aspekt terorizma u Srbiji“. *Istorija 20. veka*, XXVI, br. 1, (2008), 131–141.
- Dragišić, Petar. „Hrvatska politička emigracija i Jugoslavija početkom osamdesetih godina: pripreme za završni obračun“. *Istorija 20. veka*, XXXVIII, br. 2, (2020), 203–218. DOI: 10.29362/ist20veka.2020.2.dra.203-218
- Lazić, Radojica. „Saradnja službi bezbednosti sa službama drugih država posle Brionskog plenuma do sredine osamdesetih godina prošloga veka“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, LII, br. 3, (2018), 1075–1095. DOI: 10.5937/zrpfns52-18867
- Lazić, Radojica. *Službe bezbednosti Jugoslavije – od Brionskog plenuma do raspada države*. Beograd: IP „Neven“, 2020.
- Petrović, Ž. Nenad. „Ubistvo turskog ambasadora u Beogradu 1983. godine i jugoslovensko-turski odnosi“. *Istorija 20. veka*, XXXV, br. 2, (2017), 119–133. DOI: 10.29362/IST20VEKA.2017.2.PET.119-133
- Richterova, Daniela. “The Anxious Host: Czechoslovakia and Carlos the Jackal 1978–1986”. *The International History Review*, no. 1, (2018), 108–132. DOI: 10.1080/07075332.2017.1309560
- Simeunović, Dragan. *Terorizam – opšti deo*. Beograd: Pravni fakultet, 2009.
- Thomas, Samuel. “Yours in Revolution: Retrofitting Carlos the Jackal”. *Culture Unbound*, no. 5, (2013), 451–478. DOI: 10.3384/cu.2000.1525.135451

RADOJICA LAZIĆ, PhD, Associate Professor
Faculty of Diplomacy and Security
Belgrade, Republic of Serbia
lazicr@orion.rs

MIRKO KULIĆ, PhD, Full Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
Novi Sad, Republic of Serbia
mirkokulic@hotmail.com

ACTIVITIES OF TERRORIST ORGANIZATIONS IN THE 1980s
IN YUGOSLAVIA – WITH A SPECIAL REVIEW
OF THE “CARLOS” ORGANIZATION

Summary

The foreign policy orientation of the Former Social Federative Republic of Yugoslavia relied mostly on “third world” countries or the so-called Non-Aligned Movement. In line with the politically proclaimed principles, the cooperation was based on “active peaceful coexistence”, equality, independence, and staying out of inner problems of other countries, as well as mutual respect and solidarity. To strengthen and improve the safety interests and the leadership position within the Non-Aligned Movement, Yugoslavia wholeheartedly supported a variety of liberation movements. As a transit country with an extremely liberal visa regime, it was exposed to potential dangers to be a hideout for certain criminal, terrorist, and other groups. This was more than enough of a reason for trying to establish a “background base” of the “Carlos” terrorist organization in Belgrade. The security issue in the country was more complicated by the fact that in that period, there were around 12,500 different people from various Arab countries (not counting over 2,000 officers and non-commissioned officers trained in military schools) who were mostly students. Those persons belonged to numerous groups and organizations, all with their own conceptual, political and religious beliefs. They acted under different international influences. The security organizations and services had an obligation to carefully track their behavior and take certain measurements against individuals, groups, and organizations, to prevent their secret and illicit activities aimed against the interests of the state. In this sense, it is perfectly understandable that when the activities of the “Carlos” terrorist group were discovered, the problem had to be solved in order not to harm the international position and the credibility of Yugoslavia. The most powerful countries in the West (primarily the USA) have openly resented the benevolent attitude of the Yugoslavia authorities towards members of certain groups and organizations that have used terrorist methods in their acts. One of those

cases was Abu el Abas, the senior executive of a fraction of the Palestine Liberation Organization. After unexplained circumstances after a hostage crisis in the Middle East, el Abas found himself in Belgrade.

KEYWORDS: International Terrorism, Security Services, The Non-Aligned Movement, Yugoslavia, “Carlos” Organization